

# KELÂM'DA BİLGİ PROBLEMİ

İLÂHİYAT FAKÜLTELERİ V. KELÂM ANABİLİM DALI EĞİTİM-  
ÖĞRETİM MESELELERİ ve KOORDİNASYON TOPLANTISI

ve

“KELÂM'DA BİLGİ PROBLEMİ” SEMPOZYUMU

15-17 Eylül 2000

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

(BİLDİRİLER)

Editörler:

Orhan Ş. KOLOĞLU

U. Murat KILAVUZ

Kadir GÖMBEYAZ

BURSA 2003

## KELÂMİN İLİMLE İLGİSİ

Prof. Dr. Muhittin BAĞÇECİ\*

Kelâm ilminin meseleleri iki kısımdır:

a) Bu ilmin hakikatini teşkil eden aslî maksatlardır ki bunlar da İslâm akâididir.<sup>1</sup>

b) İslâm akâidini ispat edip açıklamaya vesile olan mebdeler ve vesilelerdir. Zamanımızda akâidin ispatında aracı olacak kısım ilimdir.

Çeşitli delillerle ispat edilmesi açısından kelâm konuları üçe ayrılır:

1- Akıl Konular: Bu konular sırf akıl ve ilim ile ispat edilen konulardır. Dinin temelini sübutu, Allah'ın ve Rasulü'nün akıl ve ilimle ispat edilmesine bağlıdır.

2- Sem'î (Naklî) Konular: Ahiret halleri gibi; vukûları nakil ile ispat olunur; imkânları akıl ile ispat olunur.

3- Hem akıl ve hem de nakil ile ispatı mümkün olan konulardır. Allah'ın birliği gibi.

Dinî akidelerin tespitinde kesin Kur'an ve mütevâtir sünnet esastır. Akıl ve ilim yoluyla akâid vaz' edilemez. Kuran'ın % 85'ini akâid teşkil eder. Kur'an'da hiçbir gerçeğe ve ilmin kesin verilerine ters düşecek hiçbir ifade yoktur. Çünkü Kur'an;

*"Hayır, Kur'an kendilerine ilim verilenlerin gönüllerindeki apaçık hüccetlerdir"* (el-Ankebût, 49) buyurur.

Eski kelâmcılardan Mutezile, ilim aklın bedihî bilgisi veya kesin delil sebebiyle bir şeye olduğu üzere inanmaktadır, der.

Râzî ilmi, bedihî bilgi veya kesin delil ile elde edilen vâkıa mutabık kesin itikaddır, diye tarif etmiştir.

Kelâmcıların çoğu ilmi, "ilim bir sıfattır ki bununla muttasıf olanı kimseye zikredilen konu apaçık belli olur" diye tarif ediyor. Bu tariflere göre zann, şek, şüphe, nazariyye, taklit ilim olmaz. Kesin olmayan bilgilere ilim denmez. Cehil ve cehl-i mürekkep (yanlış bilgiler) ilmin zıddıdır.

Zamanımızda bilimin tarifi şöyledir: Aklın sevk ettiği deney ve gözlemin bildirdiklerine dayanan bilgiye ilim (bilimsel bilgi) denir. Bilimsel bilgide kesinlik ve genellik vardır. Bilimsel bilgi yani ilim değişmez.

İlim üçe ayrılır:

Formel (İdeal) Bilimler: Mantık, geometri ve matematik gibi.

Tabiat Bilimleri: Fizik, kimya gibi.

Tinsel Bilimler denilen İnsan Bilimleri: Tarih ve sosyoloji gibi. İlim ile din birbiriyle çatışmaz. İlim dine yardımcı olur.

Kelâmda ilimlerden istifade edilerek ispat edilecek konular, özellikle Allah'ın varlığı, nübüvvet ve risalet konularıdır. Sem'iyât konularının imkânı da yine akıl ve ilmî yollarla gösterilecektir. Çünkü ilimle iman arasında yakın bir ilişki olduğuna yüzlerce Kur'an âyeti delâlet eder. *"Hayır,*

\* Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

<sup>1</sup> Bir kelâmcı profesörün doçent adayı hakkındaki raporu.

*eğer şüphesiz ve kesin bir bilgi bilseydiniz, (böyle yapmaz iman ederdiniz)"* (et- Tekâsür, 5), *"Bilâkis, onların çoğu hakkı bilmezler. Bu sebeple imandan yüz çevirirler"* (el-Enbiyâ, 24), *"Allah'ın varlığını kesin olarak bilecek kimseler için arzda âyetler vardır, nefislerinizde de"* (ez-Zâriyât, 20-21; el-Câsiye, 4; ayrıca bkz. et-Tûr, 35-36; el-A'râf 179; el-İsrâ: 36; Yûnus, 36; en-Necm, 23; el-Hacc, 8; Lokman, 20; Âl-i İmrân, 18; el-Bakara, 111; en-Neml, 64).

İlim çok defa iman etmeye sebep olur. Kelâm ve ilim beraberce baş başa yürüyecektir. Eşyanın ve canlıların Allah'ın varlığına delâlet yönlerini ilimle anlayacağız. Küfür ve şirkin başı, hattâ her kötülüğün sebebi cehalettir. Cahilden ne köy olur ne kasaba. *"De ki hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak akıl sahipleri düşünüp ibret alırlar"* (ez-Zümer, 9).

Ancak hakka bilerek şahitlik edenler faydalı olurlar ve şefaât ederler. Hakka bilerek şahitlik etmek de ilimle olur. Doğruyu ve gerçeği bulmada ilimden yararlanılır.

Bazı kelâmcı arkadaşlar akâidin ilimle doğru olarak açıklanıp ispatlanmasına karşı çıkıyorlar ve bunlardan biri diyor ki; "Din ile bilimi birbirinden ayırmak ve bilimi din eksenine oturtmamak gerekir, imanı bilimsel bilgidен kesin görerek bilimsel bilgiyi küçültmemek..." O (kelâmcı) imanın kesinliğinin yalnızca inanan için söz konusu olacağını, bilimsel bilginin kesinliğinin ise evrensel boyutları olduğunu bilmezlikten geliyor. Her ikisinin birbirine müdahale etmeden yaşaması gerektiğini reddediyor"<sup>2</sup> Bu sözler, İslâm kelâmına aykırıdır ve imanda delil ve ilim olmaz iddiasında bulunan fideistlerin ifadesidir. Taklitçilik ve fideizm İslâm'da yasaklanmıştır.

Yine aynı kelâmcı arkadaş "Kelâm da dahil, her metafizik sistemin varsayımlara dayalı olduğunu" söylüyor.

Halbuki, kelâm bilimin çalışmalarına karışmayacaktır. Her ikisinin de alan ve amaçları başkadır. Ama kelâm, amacına ulaşmak için ilimden faydalanacaktır. İlimsiz kelâm olmaz. Mütakellimin akâidi desteklemek için zamanlarının ilimlerinden faydalanmıştır. Biz de faydalanacağız. Einstein'ın ifadesiyle dinsiz ilim kör, ilimsiz din topaldır.

"İlmi kelâma karıştırmak ve bilimden istifade etmek aşağılık kompleksidir ve fantezidir" diyen kelâmcı olduğu gibi başka bir arkadaş da şöyle diyor: "Bu yüzden modern düşünceye olduğu gibi modern bilime de endekslenmemek, bunlara hiçbir zaman kesin gözüyle bakmamak, özellikle de üzerlerine sistemi bina etmemek ve nasslardan onları destekleyici yorumlar çıkarmamak gerekir."<sup>3</sup>

Evet, Darwinizm gibi Batı kaynaklı pek çok bozuk, yanlış, bâtıl faraziye, nazariye ve düşünceler vardır. Bunlar modern bilim olmadığı gibi ilimle hiçbir münasebeti yoktur. Bunların ilim olmadığı ve bâtıl olduğu gösterilir. Ama sosyal bilimler ve kuantum fiziği hariç bilimin verileri kesindir. Her yerde geçerliliği ispatlanmayan ilim değildir. Yanlış bilgilere ilim denmez. İlimde değişme olmaz. Mesela "Bir sıvıya veya gaza

<sup>2</sup> Bir kelâmcı profesörün raporu.

<sup>3</sup> M. Said Özervarlı, "Modern Düşünce ve Kelam İlişkisi", İlahiyat Fakülteleri Kelâm Anabilim Dalı Eğitim-Öğretim Meseleleri Koordinasyonu Toplantısı. I-II. (İstanbul 1998), 162.

daldırılmış katı bir cisim o sıvı veya gaz içinde bulunan hacmindeki sıvı veya gaz ağırlığına eşit bir kuvvetle kaldırılır” şeklinde ifade edilen Arşimet Kanunu bir bilimdir. Bu İlk Çağ’da da doğru, şimdi de doğrudur, değişmez. İki kere iki dört eder, her zaman doğrudur. Bilimde ilerleme ve gelişme olur. Bilim, birikimsel biçimde doğrusal olarak ilerleyen bir süreç izler. Bu süreçte yanlış bilgiler terk edilir. Kalan doğru bilgilere delilleriyle sabit, kesin doğru bilgiler ilave edilir. Bunlara dayanarak mümkün olduğu kadar akâidde yeni ispat ve açıklamalara gidilir. 1932’ye kadar atom, protonlar ve etrafındaki elektronlardan ibaret olarak biliniyordu, 1932’de çekirdekte bulunan nötronu da keşfettiler. Proton, nötron ve elektronlar atomu oluşturan temel parçacıklardır. Atom hakkında değişmeyen doğru bilgi budur. Daha sonra atomda mezon, notrino ve kuvarik gibi düzinelerce parçacıklar keşfedilmiştir. Bunların sayılarına ve birbirleriyle ilgilerine dair bilgiler yanlış olabilir ve değişebilir. Işığın hızı şimdiye kadar saniyede 300.000 km. olarak biliniyordu. Bugün ışığın bu hızının 300 katı daha fazla olduğu iddia ediliyor. Doğru da olabilir. Işığın hızı hakkında doğru olan, onun uzayda çok büyük bir hızla hareket etmesidir. Meleklerin hızı ışığıkinden pek çok daha fazladır.

<sup>1</sup> O halde kelâm ilmi vahiyle ve Kur’an’la bildirilmiş hakikatlerin anlaşılmasına ve ispat edilmesine hizmet etmek için deney ve gözlemle sabit ve her zaman doğrulanabilen verileri kullanacaktır.

Kelâm ilmi bir bütündür. Akâid değişmez. Klasik kelâmın, uzun süre duraklamasına rağmen, İslâm akâidini ilmi olarak açıklamalara derinlik ve zenginlik kazandıracak tarihi bir birikimi vardır. Bugünkü yeni ilm-i kelâm kökleri ve geçmişi ile irtibatını kesmeyecektir. Mütetekelliminin kullandığı vesile ve delillerin yanlış olanlarını terk ederek, onların yerine  $2 \times 2 = 4$  eder gibi her zaman kesin olan, doğruluğu deney ve gözlemle test edilen bilgileri kullanacaktır.

Sosyal bilimlere gelince bunların verileri tabiat bilimleri gibi kesin ve evrensel değildir. Bu bilimler insanın yapıp ettikleri ile ilgili tarihî, toplumsal ve kültürel bilgileri içine alır. Bu bilimlerin insanların işlerini anlama yöntemine dayanarak ulaştıkları açıklama ve sonuçlar, tabiat bilimlerinde olduğu gibi bir kanun da değildir. Belli yörelere aittir ve değişir. Kelâmın ilme dayandırılmasında sosyal ilimlerin kullanılması, her zaman tutarlı olmaz. Ama imkân ölçüsünde kabul-i âmmeye delilinde olduğu gibi bunlardan da yararlanılabilir. Maşerî vicdan ve umumî arzu seçeneklerinde olduğu gibi.

Tabiat bilgileri deney ve gözlem yoluyla incelediği eşya ve olayların, gerçekleşen manzaraları içerisinde yalnız bazı yönlerinin bilgisini verebilir. Sosyal bilimler de insanların durum ve işlerinden yalnız müşahade edilen yönlerinin bilgisini anlama yöntemine dayanarak açıklayabilir. Eşyanın ve sosyal hadiselerin diğer yönleri başka türlü bilgilerle tanınabilir. Kâinata bilimin ulaşamadığı ve söz sahibi olmadığı konular da vardır. Vahiy, mucize, melek ve cinler gibi. Aklen mümkün olan bu olay ve varlıkları tabiat bilimlerinin içine sokarak deney ve gözlemle açıklanabilen şeyler gibi izaha çalışmak ilim dışına çıkmaktır.

Meselâ insan vücudunda pek çok fiziksel ve kimyasal olaylar ve değişmeler cereyan eder. Fizik, kimya ve biyoloji ile bunların izahı yapılabilir. Fakat insanda fizik, kimya hattâ biyoloji kanunlarına irca

edilemeyen ruhî olaylar da vukûa gelmektedir. Şuur faaliyetleri, bilmek, benlik, irade, iyiliğe, mutlak adalete temayül, sevinme, üzülmeye, beğenme, nefret etme, merhamet, güven duyma, vicdan azabı, istikbal endişesi, beka duygusu, inanma gibi hadiseler; maddenin özelliklerini anlatan fizik, kimya ve canlılık özelliklerini anlatan biyolojiye indirgenemez. Cansız, şuarsuz madde ve enerjilerin insanda şuurlu hale gelmesi imkânsızdır. İlimlerin bunu böyle açıklamaya kalkışması yetersiz kalır. Bu ruhî özelliklerin gerçek varlığını ve bunların ruh denilen bir sahibi olduğunu tabiat ilimlerini iyi bilen bir kelâmcı gayet iyi anlayacaktır.

Batı'da pek çok bâtil, yanlış faraziye ve nazariyeler ortaya atılmış, felsefe olmaktan bile uzak felsefeler zuhûr etmiştir. Hele din, mukaddesât ve manevî varlıklar hakkında pozitivistin tesiriyle ortaya atılan bir nazariyeyi diğer nazariyeler takip etmiştir. Kelâmcı, modern ve çağdaş açıklama yapacağını diye faraziye, varsayım ve hipotezleri asla kullanmayacaktır. Bozuk bir nazariyeyi, Batılı bir fikir adamı ortaya attı diye ona sarılacak mıyız? Nazariyeler, doğruluğu deney ve gözlemlerle sabit olmayan düşüncelerdir. Zamanımızda bilimde pek çok şartlanlıklar ve spekülasyonlar yapılmaktadır. Einstein'ın izâfiyet teorisi bile doğruluğu kesinleşmemiş bir nazariyedir. Eğer, Batılı düşünür ve ilim adamı tarafından ortaya atıldı diye bulduğumuz her nazariye çağdaşlık adına alınıp kabul edilirse, tamamıyla bâtil ve ilim dışı bir nazariye olan Darwinizm'i ilim kabul edip ona uyan Seyyid Ahmed Han, Şiblî Numanî ve Kant'ın Allah'ın var olduğunun bilinmeyeceğini benimseyen İkbâl'in durumuna düşülür.

Kelâm ilmini bilimle destekleme ihtiyacı içinde bulunan geçen iki asrın kelâmcılarının çoğu neyin ilim olup olmadığını anlayamamışlar, Batı'dan gelen her fikir ve düşünceye sarılmışlardır. Meselâ bunlardan Seyyid Ahmed Han, tabiat kanunlarının zorunlu olduğunu ve değişmeyeceğini belirtir ve Kur'an'da peygamberlere nisbet edilen mucizeleri de büyük zorlamalarla tevil eder. Şiblî Numanî de mucizeleri tabiatüstü hadiseler olarak kabul etmez. Pozitivistin tesirinde kalan ve tabiat kanunlarının zorunlu olup değişmeyeceğine kail olan bu Hintli iki kelâmcı nübüvveti, fitrî ve doğuştan gelen meleke ile izah ederler. Nübüvveti bu şekilde açıklama temâyülü Muhammed Abduh'ta da görülür.<sup>4</sup>

Şeyyid Ahmed Han'a göre cinler, bedevî insanlardır. Kur'an'da zikredilen Âdem, bir şahıs değil, bütün insanlık için bir semboldür. Hz. Âdem'in Cennet'teki ilk ikâmeti, insanın şuur öncesi ilk döneminin tasviridir. Melekler, tabiat kuvvetleri ve onların insana secde etmesi, insanın tabiat güçlerine hâkimiyet kuracağına işaret eder.<sup>5</sup>

Abduh da cinlerin mikropların bir cinsi olabileceğini, insanların sadece Hz. Âdem'in değil, ırkları sebepleriyle çeşitli insan asıllarından gelebileceğini ileri sürer.<sup>6</sup>

Bizde de Darwinizm'in tesiri altında kalmış bir ilâhiyatçımız, nefis-i nâtika denilen insana mahsus bir ruhun hayvanlarda da bulunduğunu fakat organizmaları gelişmediği için bunu akıl ve bilim faaliyetleri şeklinde

<sup>4</sup> Dr. Muhammed Said Ramazan el-Bûtî, *Kübra'l-Yakîniyyâtü'l-Kevniyye*, Dımaşk 1394, 241-242.

<sup>5</sup> M. Sait Özervarlı, *a.g.e.*, s. 111-112.

<sup>6</sup> Reşit Rıza, *Tefsîru'l-Menâr*, Kahire 1379/1960. III/96; IV/323-326.

kullanamadıklarını, meleklerin tabiat kuvveti ve enerji olduğunu söylemektedir.)

«Aynı ilâhiyatçımız, “Allah ölenin ölümü anında, ölmeyenin de uykusunda ruhlarını alır. Ölümüne hükmettiği kimselerin ruhunu tutar, diğerlerini belli bir müddete kadar salıverir” (ez-Zümer, 42) âyetini tercüme ederken enfüsü, can diye tercüme ermiştir. Halbuki uyuyan kimse canlıdır. Can çıktığında bir daha geri gelmez. Ruh başkadır, can başkadır»

Bu zâtlar bilim ve çağdaşlık adına bu hataları yapmışlardır. Nübüvvet, melek, cin ve ruhu açıklarken tabiat bilimleri ve Darwinizm’e uyarak güya bilimsel açıklamalarda bulunmuşlardır.

Deney ve gözlem metodunu kullanan bilimin nübüvvet, melek, cin ve ruh hakkında söyleyeceği bir şey yoktur. Bu konulara ait doğru bilgiler vahiy kaynağından elde edilir.

«Bugün Yeni İlm-i Kelâm, ateizm, mekanik materyalizm, diyalektik materyalizm, Darwinizm, Freudizm, pozitivism, panteizm gibi inkârcı ve dine bir illüzyon gözüyle bakan natüralist ve sosyolojik akım ve nazariyelerin tenkidini yapacaktır. Çünkü bu akım ve nazariyeler görüşlerine bilinç boyası sürüp ilim elbisesi giydirmek istiyorlar. Bilimsel süsüyle süsleyerek zihinleri kandırmak istiyorlar. Hiçbir ilim ve bilim, İslâm diniyle çatışmaz. Kelâmcı ise, ilmî delillerle bunların ilim dışı nazariyeler ve bilimden uzak görüşler olduğunu ve hiçbir delile dayanmadığını gösterecektir. Kelâmın gayesi insanları yıkıcı ve inkârcı akımlara kapılmaktan korumaktır.»

«Bir kelâmcı arkadaş, pozitivism ve Freudizm gibi inkârcı akımları eleştirmeyi de “Aslında bu savunmacı ve tartışmacı tutum geniş ve hoşgörülü bir dünya görüşü yerine, dinsel bağınazlığı pekiştirici bir rol oynamaktadır”<sup>7</sup> diyerek yermektedir. Kelâm kimsenin inancına karışmaz. “Lâ ikrah fi’ d-dîn”. Ama kelâm ilminin vazifesi ve amacı gerçeğin hak olduğunu ve batılın yanlış olduğunu ilmî delillerle göstermektir. Bundan sonrasına karışmaz. İnanan inanır, inanmayan inanmaz.»

Kelâmcı hoşgörülüdür. Onun bürhanlar getirerek yıkıcı ve inkârcı akım ve kuramların ilim dışı ve batıl olduğunu göstermesi dinsel bağınaz olmasını hiç de gerektirmez. Kelâmcının vazifesini yapmasından “dinsel bağınazlığı pekiştirici bir rol oynamaktadır” diye bir hüküm çıkarmak çok yanlıştır. Başka ne yapacak kelâmcı? Batıl nazariye ve kuramlara mesned mi arayacaktır?

«Biri kelâmcı olmak üzere birkaç ilâhiyatçı arkadaş Şeyyid Ahmed Han’ın yaptığı gibi Darwinizm’e müsbet bakmaya başlamışlardır. Darwin’in söylediklerinin din ile çelişmediğini söyleyerek Kur’an âyetleri ile bunu desteklemeye kalkışmışlardır. Evrim teorisi ise, bilim dışı, akıl ve mantığa aykırı bir iddiadır. Bu iddiayı fizik, kimya, biyoloji ve diğer bütün ilimler reddeder. Ateistlerin “hayatı idare eden Tanrı’yı ortadan kaldırdığını” söyledikleri Darwinizm’in doğruluğunu destekleyen ne ideal bilimlerden, ne de tabiat bilimlerinden hiçbir delil yoktur. Ayrı ayrı yerlerden toplanmış olan birkaç tane diş, çene ve kafatası kemik parçacıklarından ibaret olan fosil materyallerinin boş ve fos çıkmasından sonra evrimciler, 14 kadar farklı

<sup>7</sup> Prof. Dr. Mehmet Dağ, “İslâm Araştırmalarında Yöntembilim Sorunu”, Günümüz Din Bilimleri Araştırmaları ve Problemleri Sempozyumu (27-30 Haziran 1989). Samsun. 159.



aminoasiti "amonyak, metan, hidrojen ve sudan yüksek sıcaklıkta enerji kaynağı olarak elektrik akımı kullanarak üretmişlerdir. İlk canlı moleküllerin bu tür senteze benzer bir olay sırasında doğduğu sanılmaktadır"<sup>8</sup> iddiasında bulunurları. Buna bilimin kesin cevabı şöyledir: Bir hücrenin on binde bir parçası olan bir proteini meydana getirmek için 25 çeşit yüzlerce aminoasiti düzenli ve hesaplıca dizmek gerekir. Tekniğin en ileri seviyesindeki imkânlarıyla yapılmış makine ve bilgisayarların yanında çocuk oynacağı kaldığı bir hücreyi yapmak veya bunun kendiliğinden tabiatla husûle gelmesi şöyle dursun onun en küçük bir parçası olan proteini sentezleyemezler ve bir protein de canlının tohumu olmadan tabiatla meydana gelemez.<sup>9</sup>

«Boğaziçi Üniversitesi'nde bir Darwinci genetik profesörü (Aslı) televizyonda şöyle diyor: "Maddeden bir hücrenin çıkararak gelişmesi ile insanın oluşması iki milyar yılda tamamlanmıştır. İki milyar yılda maddeden kendiliğinden oluşması tesadüf sayılmaz". Halbuki bugün bilimin verdiği sonuç önceye ve sonraya göre değişmez. İki milyar yıl önce de madde atomlardan meydana gelmiş madde idi. Maddeden tekniğin en ileri seviyedeki imkânlarıyla yapılmış makine ve computerlerin, yanında çocuk oynacağı gibi kalacağı bir hücrenin çıkması şöyle dursun, basit bir saat çarkı bile çıkmaz. Bu çark da gelişerek otomobil motoru olmaz. Kâinatın bütün maddesi bir araya toplansa ve üzerinden de yüz milyar yıl geçse aralarından bir hücre çıkmaz. Kelâmcılarımızın maddenin fiziksel ve kimyasal özellikleri, canlıların yapısı ve özellikleri hakkında ilmin kesin verilerini iyi bilmeleri gerekir.»

Canlılar ile madde arasındaki farkları, hele insan ile hayvan arasındaki ayırımı çok iyi tanıyıp anlamaları gerekir. İnsan ile hayvan arasında mahiyet farkı vardır, insan ile hayvan canlılıkta müşterektir. İnsanda hayvanda bulunmayan akıl ve vicdanın kaynağı nefis-i nâtika dediğimiz ruh vardır.

Kelâmcı ilim ile ilim olmayan nazariyeleri, hipotezleri birbirinden çok iyi bir şekilde ayırt etmelidir. Bunun için de çalışarak çok titiz ve dikkatli davranması gerekir. Bu sebeple bir kelâmcının klâsik kelâm metinlerini okuyup doğruca anlayabilmesi yanında, zor da olsa lise branş öğretmenleri seviyesinde fizik, kimya ve biyoloji bilmesi gerekir. Zaten kelâmcının işi zordur. Pek çok çalışması lâzımdır.

Önemli bir meseleye daha değineceğim:

I. Kant'ın «Allah'ın var olduğu bilinemez» tezinin etkisi altında kalan bazı kelâmcı arkadaşlar, kimsenin "iyi, kötü her şeyi yok iken yaratan, düzenin ve düzensizliğin faili olan kurulu dinlerin Tanrı'sını kanıtlaması mümkün değildir"<sup>9</sup> diyor. "Bir konuda anlaşmak gerekiyor, yani Tanrı bir ağaç değil, bir taş değil ki ben onu laboratuvara götürüp her yönüyle araştırılabileyim... Dolayısıyla ilmî açıdan nasıl ispat edeceksiniz"<sup>10</sup> diyor.»

«Diğer bir kelâmcı arkadaş "... Yani bilim diliyle siz isterseniz de Allah'ı ispat edemezsiniz. Eğer Allah'ın varlığını ispat ederim derseniz, o zaman kâfirin olmasına gerek yoktu ve bu insanlar aptal olurdu... İspat, neyi ispat edeceğiz? İspattan ne kastediliyor? Eğer rasyonel bir hidayete ulaştırma

<sup>8</sup> *Büyük Kültür Ansiklopedisi*, "Aminoasit" maddesi.

<sup>9</sup> Bir kelâm profesörünün bir doçent adayına verdiği rapordan.

<sup>10</sup> İlahiyat Fakülteleri Kelâm Anabilim Dalı Eğitim-Öğretim Meseleleri Koordinasyon Toplantısı, II, 1998; Mehmet Dağ, a.g.e, 47.

ya da rasyonel bir temel bulma ise, yani Allah'ın varlığı makul olduğu söyleniyorsa bu doğrudur. Allah'ın varlığı makuldür. Ama bilim diliyle bunu kanıtlamak mümkün değildir.<sup>11</sup>

« Bu arkadaşımız rasyonel veya aklî doğrulamayı da şöyle tanımlıyor: “Allah vardır, yani zihnimde var ama dış dünyada yoktur. Bu rasyonel veya aklî doğrulamadır.”<sup>12</sup> Anlaşılan arkadaşımız bu fikirlerini Kant'tan almış. Ama Kant onun dediği gibi “Allah vardır yani zihnimde var ama dış dünyada yoktur” demiyor. Kant “zihnimde Allah kavramı vardır; ama bunun hariçte varlığını ispatlayacak delil yoktur” diyor, yani Allah'ın varlığı aklen mümkündür; ama bunun hariçte varlığını ispatlayacak hiçbir delil yoktur. Halbuki Allah'ın hariçte varolduğunu ispatlayacak yüzlerce delil var. Kelâmcı olan ilim adamı delilleri bulup bunların Allah'a kesin olarak delâlet eden yönlerini gösterecektir. Bu da ilimle olur. Şimdi bu arkadaşların itirazlarına cevap verelim:

Elbette sonsuz büyüklükte Allah'ı bir ağaç ve taş gibi laboratuvara sokamazsın. Tanrı laboratuvara girebilecek nesne olsaydı, o Allah olmaz, put olurdu. Allah'a dokunamazsın ve O'nu göremezsın. O, duyularla algılanmaktan münezzehtir. Allah'ın mahiyetini de bilemeyiz. Ama var olduğunu, yani varlığını bilir ve ispatlarız. Allah'ı bilmek ve ispatlamak, dışarıda eşyayı yaratan kâdir ve âlim bir yaratıcının varlığını, bunu gösteren kesin deliller sebebiyle şüphesiz kabul etmektir. O'nun varlığının deliller sebebiyle bize açık ve belli olmasıdır. Allah'ı bilmek veya ispatlamak için O'nu laboratuvara koymaya lüzum yok. Görmediğimiz elektron, proton ve elektromanyetik dalgalar gibi pek çok şeyi de iz ve alâmetleri sebebiyle kesin olarak biliyoruz.

Bir şeyin hariçte varlığı makul yani aklen mümkün olur. Bunun hariçte var olduğuna delâlet eden hiçbir kesin delil ve gösterge yoksa ilim diliyle bunun var olduğunu kanıtlamak mümkün değildir.

Ama yüce Allah'ın varlığına delâlet eden kesin bir delili söyleyelim: Dünyada insanlar, hayvanlar, böcekler, bitkiler, ağaçlar tekrar tekrar yaratılarak kendilerini devam ettirmektedir. Canlı, yaratılırken o canlının cinsine ait vücut ve yapı plânı, yumurta hücresinin (zigotun) kromozomundaki gene yani DNA'sına konulmaktadır. Bir canlının tohum hücreesine konulan vücut plânına ait yazılmış bilgiler ağaç tohumunda 50.000 sayfa, sinek ve böceklerin vücut yapıları ile ilgili bilgiler 100.000 sayfa, hayvanların vücut yapılarıyla ilgili bilgiler 500.000 sayfa, insanın DNA'sında ise vücut plânına ait bilgi 1.000.000 sayfadır. Yani bir milyara yakın kelimedir. Canlıların en ince özelliklerine varıncaya kadar vücutlarının plânlarını bilip tohum hücrelerine yerleştirmeleri muhaldir. Bugün insan DNA'sının % 97'si okunmuştur. Ana olan canlıların karnında, gendeki yazılı plân ve bilgileri okuyup anlayarak tabiatta dağınık bulunan elementleri birleştirip canlıların hücrelerini çoğaltarak, doku, damar, sinir, mide, ciğer, kafa, göz, burun, el, ayak gibi organları ve daha birbiri içerisinde tanzim edilmiş nice harika sistemlerden müteşekkil bulunan mekanizmasını yapması da muhaldir. O, C, N, H, P, S gibi elementler canlının vücudunun yapısında malzeme olarak kullanılmış. Bu maddeler canlıların DNA'sındaki binlerce

<sup>11</sup> a.g.e., s. 207, Nadim Macit.

<sup>12</sup> a.g.e., aynı yer.



sayfalık yazıyı yazamaz. Çünkü bunlar cansız, akılsız, şuursuz maddelerdir. Kimyasal enerji de elementlerin birleştirilmesinde aracı olmuştur. Enerji, şuur ve bilgiyle hesaplıca kontrol edilmeden hiçbir işe yaramaz. Yakar, yıkar, dağılır, gider.

O halde bütün insanların ve hayvanların ve bitkilerin vücut plânlarını bilip tohum hücrelerine yerleştiren ve bu plânlarına göre onları yaratan yaratıcı Âlim ve Kâdir olmalıdır. Bu yaratıcının dünyadaki madde ve enerjiler olması muhal olunca canlıları yaratan Âlim ve Kâdir yaratıcı Allah'tır.

«Şimdi biz verdiğimiz bu delil ile bu büyük yaratıcının varlığını bilmemiş mi oluyoruz. Bilim diliyle siz istesiniz de Allah'ı ispat edemezsiniz ne demektir? Kesin delilleriyle bir şeyi bilmek onu ispat etmek demektir. Allah duyulardan gâib ise de akıldan gâib değildir. İnanıyorum ama kanıtlayamıyorum diyerek fideizme kapı açmak mahzurludur. Bu düşünce materyalist ve katı pozitivist görüşlerin güç kazanmasına sebep olur»

Bütün canlılar Allah'ın yarattıklarıdır. Allah'tan başka madde ve enerjilerin bir canlıyı yarattığını kim gösterebilir.

İslâm dininin doğruluğunu bilmek Allah'ın varlığını ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini ispat etmeye tevakkuf eder. Allah'ın varlığını ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini ispat etmek, kelâm ilminin en önemli gayesi ve vazifesidir. Ateistler ve kâfirler vardır diye kelâm bu vazifesini bırakamaz.

Nasıl ki anlamayanlar var diye fizik ve kimya ilmini okutmaktan vazgeçemezsek, aynı şekilde kâfirler var diye Allah'ı ispattan vazgeçemeyiz. Kelâm ilmiyle müsbet bilimin kesin verilerine dayanılarak her türlü hücum ve tenkitleri giderecek şekilde Allah'ın varlığı ispat edilmeli. Bu şekilde ispat yolu ile ilim adına yapılan şarlatanlık ve spekülasyonlar önlenerek inanmayan bilimcilerin çoğunun inanmalarına da yardımcı olunur. Kelâmcıların kesin olarak ilimle ilim olmayan söz ve nazariyeleri ayırt etmeleri gerekir. Çünkü kesin ilim inkâra hiçbir yol ve kaçamak bırakmaz. Eğer akâidin bu temel iki konusu kesin delillerle ispat edilmezse ne mümini tatmin edebiliriz, ne de kâfirin iman etmesine bir yardımımız olur. Şöyle diyenlerin ortaya çıkması da önlenemez:

«Bilmeden görmeden iman ettim  
Nefsimi dinime kurban ettim  
Eşhedü diyorsun, neye şahitsin? »

Tevfik Fikret